

Весільний обряд

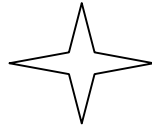
**Записаний у селі Друхів
з вуст жительки села Друхів
Селях Феодосії Семенівни.
Доповнила Савчук Люба Іванівна
Пісні записані на місцевому діалекті.**

Весіллям здавна на Україні відзначали появу нової сім'ї. Справляли його у вільний від польових робіт час: від Великодня до Трійці – весною, від жовтня до кінця листопада – восени, від Різдва до кінця лютого – взимку.

Обряд створення нової сім'ї традиційно зберіг до наших днів майже у незмінному вигляді звичаї наших далеких предків і загалом однаковий для всієї України, лише з деякими регіональними відмінностями.

Ось як проходить цей обряд у селі Друхів Березнівського району, що на Рівненщині.

Обряд складається із сватання, заручин і весілля.

Для сватання обирають старостів із числа близьких родичів. Це в основному є дядько, брат, хресний батько. З хлібом свати йшли до молодої та її батьків і дали сценарій здебільшого розігрується у пошуках куниці, красної дівичі. Якщо дівчина погоджується виходити заміж, то сватів перев'язують рушниками, обдаровують подарунками. Часто під час сватання обговорюють і питання підготовки до весілля.

Заручини нагадують сватання, але все проходить більш урочисто і при участі більшої кількості родичів. Свати приходять до молодої з хлібом та беруть з собою літрову пляшку горілки, прикрашену бантом. Батьки молодої пригощають гостей а також всі разом розпивають ту горілку, яку принесли свати, наповнюють пляшку житом і повертають назад. Хліб накривають рушником та хусткою і теж повертають назад.

За тиждень до весілля молоді з друзками ходять просити на весілля. Заходячи до хати, вони говорять: «Просили батько й мати, і я прошу до нас на весілля»

Після заручин, перед весіллям, а це здебільшого буває в п'ятницю, молодий влаштовує останню парубоцьку гулянку, а наречена – дівич-вечір, на якому прощається зі своїми подругами. Дівчата виплітають молодим вінки та букетики квітів для гостей, виробляють гілце для короваю. Хлопці приходять до дівчат і гулянка зі співом і танцями продовжується майже до ранку.

Тоді ж старші жінки збираються для того, щоб замісити коровай. Коровай – це весільний хліб, що символізує багатство, добробут та щастя молодої сім'ї. У народі вважають, що для кожної людини коровай може бути спечений лише раз у житті.

Тому й не випікають коровай, коли одружується вдова. Коровай місить парне число коровайниць, щоб молоді прожили весь вік у парі. Це зазвичай чотири жінки, і лише ті, котрі щасливі у шлюбі: не розлучені, не вдови, в яких не вмирили діти, веселі на вдачу, співучі. Йдучи місити коровай, кожна коровайниця бере з собою миску борошна, молоко, яйця. Коровайницям пов'язують хвартухи і вони починають місити у великих дерев'яних ночвах, які ставляють на кожусі, коровай. Місять гуртом, щоб молодята жили дружно. В тісто кидають копійки, щоб молода сім'я жила в достатку. Весь обряд виготовлення весільного короваю супроводжується відповідним пісенним репертуаром. Співають до батьків, печі, помела, усього іншого, що є при випіканні короваю. Виготовлення та випікання короваю відбувається з благословення батьків. Старша коровайниця промовляє до

батьків: «Благослови, Боже, батько і мати, своєму дитяті коровай місити». І так – тричі. А жінки, які вміють співати, супроводжують це співом:

Да благослови, Боже,
Пречистая тоже,
І отець, і мати

Своєму дитяти
Короваю розпочати.
Другим разом, лепшим часом.
Да благослови, Боже, (2 рази)
Пречистая тоже,
І отець, і мати
Своєму дитяти
Короваю месити.
Третім разом, лепшим часом.
Да благослови, Боже,
Пречистая тоже,
І отець, і мати
Своєму дитяти
Короваю месити.

Після батьківського благословення коровайниці починають місити коровай, а жінки співають:

А хто буде коровай месити.
Той буде горелочку пити.
А хто буде ночви держати,
Той буде слиню ковтати.

Коровайниці з места.
Та не крадьте у кишені теста.
Бо як тесто у кишені зиде.
То погана слава поїде.

Зобралося да две кеци,
Да кецали до повночі.
Якби ви нас попросили.
То ми б лучче замесили.

Месеть, месеть коровайночки,
Щоб не було затерочки.
Бо ми мужніє жони,
Щоб не були обсужони.

Піч нагоріла, коровай підійшов. Пора його виробляти і в піч саджати. Коровайниці чи інші жінки, присутні під час обряду, підспівують:

Наша печ рогоче,
Короваю хоче,
А припічок усміхається
Короваю дожидаєца.

Хресного батька запрошують допомогти посадити коровай у піч. Після того, як коровай посадили у піч, коровайниці, пританцьовуючи, вимазують хресного батька сажею, стукають по лобу лопатою і приспівують:

Ой, коцуби, старосто, коцуби
Ой, щоб виші рученьки не гребли.
Ой, помела, старосто, помела
Да щоб ваша бородонька не мела.
Ой, лопати, старосто, лопати.
Бо будемо коровай сажати.

Черевата месила,
А губата робила,
Чорнявая да хорошая
Та й у печ посадила.

Після цього миють руки від тіста у мисці з водою і несуть цю воду разом, співаючи, вилити під вишню, яблуню, черешню:

Ой лиску наш, лиску,
Да нали води в миску.
Бо будемо руки мити
Да пуд вишню носити.
Щоб вишенька ягодки родила,
Щоб Галюня хлопцов водила.

Коровайночки-дружки,
Да стелете подушки,
Да лягайте пуд припечком спати –
Короваю доглядати.
Щоб не пришли хлопці з раю,
Да не вкрали короваю.

Коли коровай треба виймати з печі, жінки співають:

Ой, де тиє ковалі живуть,
Що гостриє мече мають.
Треба кликати їх до хати
Бо будемо печ рубати (2)
Короваю доставати.

Коровай виймають з печі, прикрашають гілцем, квітами, стрічками, барвінком. Виготовляють також вінок із барвінку і квітів для калача.

Весілля розпочинається у молодої в суботу чи в неділю. Дівчата вбирають молоду до шлюбу. Під час вбирання молодої жінки співають:

Вельоне, вельоночку (2)
Лежав ти в пуделечку.
Я тебе шанувала (2)
Некому не давала.
А тепер не шаную (2)
Бо поеду до шлюбу.

Коли одягають молодій вінок на голову, жінки співають:

Мамонько, голубонько (2)
Приступи до стоньку.
Приступи до стоньку (2),
Пришпили корононьку.

Пришпиль мнє корононьку (2)
На мою головоньку.

Збирайсь, родоньку, на суботоньку,
Порадь мою матьонку.
Бо мене мать першу оддає
Поради не має.

У городочку-частоколючку (2)
Розвивається зелле.

А у Галюні молоденької
Починає веселле.
Бог їй дає, Бог їй дає |
Матінка допомагає. | 2 рази
Не йди, донечко, цих м'ясиц замуж ((2)
Роженька процвітає.
Ой, уже минє, та мой батеньку
В роженці не ходити.
І барвіночку да хрещатого
В пазусі не носити.

Як я в батенька бувала
Та й горечка не знала.
Тільки сиділа край оконечка,
Русу косу чесала.

До молодої та молодого сходиться родина. Молодий з трьома одруженими чоловіками-друзьками, родичами та молоддю приходять до молодої. Молодий обов'язково з хлібом, зав'язаним у білу хустину або тканину Хлопці викупляють молоду у подружок молодої. Поки молодь торгується, гості ждуть на подвір'ї. І ось нарешті молода, яка сиділа в кімнаті на подушці, в руках парубків. Вони на руках виносять її, босу, до нареченого, який взуває її і вона стає поряд з ним. Дружки заводять молодих за до хати. В той же час брат чи сестра молодої сідають на подушку, на якій сиділа молода, і правлять викуп.

Жінки співають:

Ой, смех нас пориває,
Що Володя грошей не має
Черепочки збирає,
Да дівчаток викупляє.

Годі, свахи, брехати.
Наш молодий багатий.
Всадить руку в кишеню,
Достане грошей жменю,
Посипле на тарелку
За хорошую дівку.

Було тобі не женитися,
Було тобі зажуритися,
Да брать цепа в руки,

Да йти молотити,
Штири гроши заробити,
Да й молоду викупити.

Нарешті батьки молодої та дружки запрошують всіх до столу. Старший дружок із прикрашеною палкою – ознакою старшинства на цьому весіллі, тримаючи хустинку, заводить спершу молодих за стіл, на посаду (місце для молодих вимощують кожухом, застеляють білим простирадлом, часто кладуть на низ ножа, чи косу, щоб ніхто молодим не зурочив, кладуть гроші, щоб молоді жили багато), а вже потім запрошує гостей. Жінки співають:

Насунулася хмара,
Села за столом пара.
Обоє молоденькіє,
На личку беленькіє.

Ой, дивно нам, дивно –
Щось нашого свата не видно.
Є що єсти, є що пити –
Нема кому попросити.

Молоді готуються до вінчання. Урочисто відбувається благословення до шлюбу і молоді вирушають до церкви. Батьки обсипають усіх зерном та цукерками. Попереду іде хресний батько і несе коровай, потім музики, потім молода в оточенні подруг, а за нею молодий в оточенні друзів. Молоді несуть ікони.

У церкві молоді тримають в руках свічки, які символізують духовне бажання зустріти Христа, який прийде благословити молодих у цьому таїнстві.

Подруги молодої тримають ікони, а хлопці-друзьби молодого тримають над головою молодих вінці. Зі словами: «Господи, Боже наш, славою і честю вінчай їх» священник покладає на голову спочатку молодого, а потім молодої вінці. Шлюб здійснено.

Після вінчання молоді повертаються в парі з церкви до хати молодої. Жінки співають:

Ой, мамонько-утко,
Да ввихайся ти хутко.
Бо вже сонце – на заходечку.
Твоє дєтки на подвор'ячку.
Бо вже сонце – низенько,
Твоє дєтоньки – близенько.

Коли молоді приходять від вінчання, батьки молодої тричі благословляють їх на порозі хати іконою та хлібом і заводять до хати. Жінки співають:

Вийди, вийди, мамонько, з калачем,
Бо звінчалась твоя дочка з паничем.
Ой, з паничем, не з паничем, з мужиком,
Да зв'язали білі ручки рушником.

Потім починається весілля.

Дружки заводять молодих за стіл і запрошують гостей. Гості веселяться аж до вечора. Увечері починають ділити коровай молодої. Дружки рівняють на порозі хати короваї – піднімають їх якомога вище.

Жінки співають:

Наш коровай викший (2)
Наш місяць ясніший,
Наш молодий гарнейший.

Наш коровай викший (2)
Наша зорка ясніша,
Наша молода гарнейша.

А свахи злучають свічки.: Сваха свечки злучає,
Їє господь стрічає.
У великій дорозі,
У свата на порозі.

Ой, приступи, сваненько, до мене.
Є у тебе свечечка, є у мене.
Да злучимо свечечки й до купи,
Щоб не було нашим дітям розлуки

Коровай ділять три дружки. Старший дружок вирізає «шишку» і кладе перед молодими. Потім кличуть батьків та родину. Запрошені обдаровують молодих, висловлюють їм різні побажання.

- Дарую сад, а в саду ягоди, щоб жили в злагоді;
- Дарую молодій голку й нитку, щоб шила й вишивала і свекруху поважала;
- Дарую коробку зелениць, щоб не ходив до чужих молодлиць;
- Дарую поле й гай, як не поцілуєтесь, не візьму коровай;
- Дарую вінок цибулі, щоб не давали одне одному дулі;
- Дарую дзвіночки, щоб було дві дочки;
- Дарую молодій коня вороного, щоб не заглядалась на другого;
- Дарую поліно, щоб молодий молоду поцілував у коліно.

Жінки співають: До батьків

Ой, пи до мене, дам ой татоньку, з повної, повненької (2).
 Ой, даруй мине, дам ой татоньку, доленьку добренькую (2).
 Я тобі даю, що в себе маю, доленьки не вгадаю (2).
 Й а ви й обоє, ви, молоденьки, просеть в Бога доленьки (2).

Ой, не стой за плечима
 Да не клепай очима.
 Да даруйте машину
 Таку саму, як і сину.
 А ти, зятю, не стісняйся —
 Да машини допевняйся.

До дружків:

Дай, дружку, короваю —
 Я тобі заспіваю.
 Дай, дружку, хоч кришечку,
 З короваю кришечку.

Дружко коровай сече,
 А з носа сопель тече.
 Дайте йому помелище
 Да й обтерти соплище.

Ти, дружечку, постой-но
Короваю не жуй-но.
Пожени-но череду
Понад поповим просом
Да й своїм довгим носом.

Зять дарує тещі чоботи, з якими вона разом з іншими жінками танцює, приспівуючи: «Чоботи, чоботи ви мої, наробили клопоту ви мені».

На другий день – весілля у молодого. Молодий разом з друзками та дружбами йдуть забирати молоду. Як збираються іти до молодого, мати молодої тричі перев'язує білою тканиною молодих разом (накидає і скидає) і сідає їм на руки а жінки співають:

Накидалночка плаче,
накидатись не хоче,
Якби вона не хотіла.
То би в батька сиділа.

Коли збираються іти до молодого, молоді заходять у хату до молодої і обходять тричі кругом столу (попереду дружок з короваем, потім молоді із свічками). Потім молоді беруть в руки ікони і виходять на подвір'я, де мати молодої обсипає їх і всіх гостей житом та цукерками. Жінки співають:

Да концем коло стола,
А конем коло двора,
Да просіте Господа Бога,
Щоб щаслива дорога.

Чорна хмара наступає,
Дрібний дощик накрапає,
А тещонька свого зятенька
Житечком обсипає.

Забирають і посаг – постіль, курей, гусей. Молоді з іконами та хлібом в супроводі весільної процесії йдуть до молодого. Доброю прикметою є те, що весільну процесію переймають сторонні люди і бажають молодим щасливого сімейного життя. Для цього завжди запасують горілку і закуску, щоб пригостити цих людей. Жінки співають:

Бери, Галюню, Бога
Да ступай до порога.
Єдною переступи,
Другою не доступи.
На третьом оглянися –
Вже назад не вернешся.

Як береш, зятю, дочку –
Бери, гляди, дам ой синочку! 2 рази

Щоб в порогах не стояла,
Щоб вушаків не підпирала.

Щоб не були й окна двері,
Щоб не лягла без вечери.

Ой, як буде на дворі сльота –
Щоб не була без чобота.

А як буде заверуха –
Щоб не була без кожуха.

Ой, як сєє поменеца
То всякого доведена.

І в порогах стоятимо,
І вушаки підпиратимо.

І ще будуть окном двері,
І ще ляже без вечери.

Коли молода приїжджає до молодого, жінки співають:

Ой, на тебе, мамко,
Чужеє дитятко.
Да не бий його,
Не свари його.

Сядьмо, мамо, повечеряймо (2).
По вечери поделемося (2).
Хорошенько розойдемося.
Минє – пернач та й подушечка (2)
Тобє – лантух і лантушечка.

Якщо у молодїї немає мами, співають:

Устань, устань, мамонько, із гробу –
Риє хала доненька й до шлюбу.
Ой, не встану, доненько, не встану –
Засипали песком очи, не гляну –
Засипали песком очи навеночи,
Нехай тобє стане Господь до помочи.

Батьки молодого так само урочисто зустрічають молодих і благословляють їх іконою, хлібом та медом та заводять до хати. Коли свекруха зустрічає молоду, жінки співають:

Рада, свекруха, рада,
Зварила винограда.
Налила й у мисочку,
Частує невесточку.
А за невесткою – сина,
Бо то їє дитина.

Коник тупу, тупу,
Привели на двор ступу.

Під ступою земля гнеца,
А ступа не стенеца.

Подивись, молодая,
Що в нас хата новая,
Помальовані вікна,
Щоб молода була привітна.

За стіл ні молоді, ні гості не сідають, а ждуть сваху з короваєм (тещу). І ось нарешті теща з короваєм та коровайницями прийшли (чи приїхали). Їх урочисто зустрічають і заводять до хати. Весілля продовжується.

Потім ділять коровай у молодого. Після поділу короваю дружки беруть підошву з короваю, пританцювують з нею, потім віддають музикантам.

В кінці весілля мати молодого знімає з молодої вінок і фату, пов'язує її хусткою. Жінки співають:

Скидай, дівко, з лоба,
Бо вже тобі непридоба.
Закидай її пуд лавку,
Да й накладай чепка й тканку.

Піддурили молодого, піддурили,
Коло його стару бабу посадили.
Дяку Богу, що ввjenила сина,
То прибуде втрое сила.

Да не буду воду носити,
Да не буду хліба месити,
Да не буду хати мести,
Тільки буду порядок вести.

Ой тепер я висока,
Ой тепер я широка,
Ой тепер я рада стала,
Що невестки дождала.

Молода «розтанцьовує» фату, надіваючи її на голову кожній присутній на весіллі дівчині і танцюючи з нею. Батьки молодої прощаються з нею і збираються додому. Жінки співають:

За горою млин меле,
Зять тещи постель стеле.
- Тещонько, ночуй в мене.
Теща не послухала,
Да й додом потюхала.
Зять тещу – кульбакою,
Нацкував собакою.

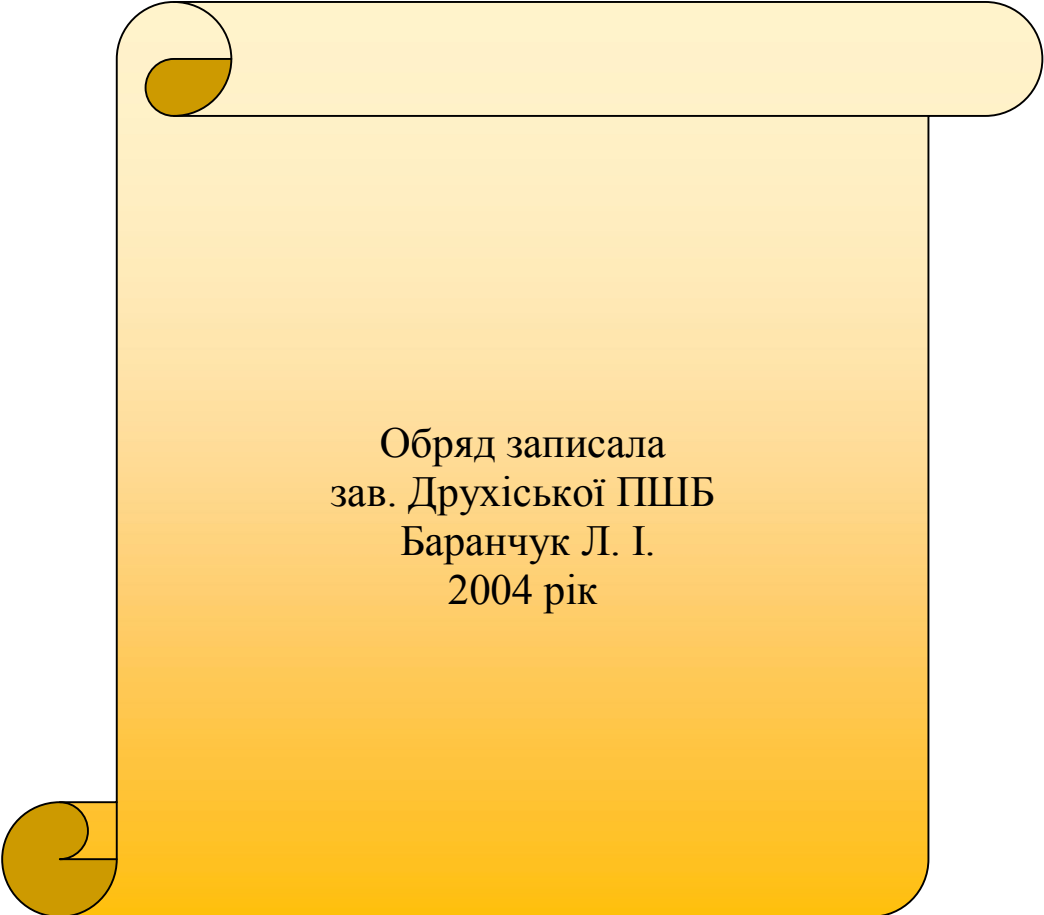
На другий день батьки молодої і найближчі родичі несуть молодій сніданок. Вони переодягаються в різних персонажів – лікаря, цигана, дяка і інших, придумують, як найбільш прикольно показати себе, по дорозі до молодої пригощають усіх, хто трапляється їм на дорозі і співають:

Посилала нас мати
Дочку провідати.
Чи жива, чи здорова
Дочка чорноброва.
Ой, вийди, Галюню, вийди,
Не буде тобі кривди.
Вийди, та на помості
Частуй свої гості.

Додому, гості, додому,
Бо поїли ваші коні солону,
Як будуть гості ночувати,
То будемо кострицею годувати.

Весілля може тривати кілька днів

Обряд записала
зав. Друхиської ПШБ
Баранчук Л. І.
2004 рік